

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra řízení

Diplomová práce

Výroba mléka v zemědělském podniku

Vypracoval: Bc. Martin Carda

Vedoucí práce: Ing. Jan Leztina, CSc.

České Budějovice 2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Martin CARDA**
Osobní číslo: **E11851**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Obchodní podnikání**
Název tématu: **Výroba mléka v zemědělském podniku**
Zadávací katedra: **Katedra řízení**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem práce je zhodnotit výrobu mléka ve vybraném zemědělském podniku v návaznosti na vývoj cen vstupů do výroby a cen zemědělských výrobců v tržním prostředí České republiky.

Metodika práce:

1. Prostudování odborné literatury.
2. Zpracování metodiky postupových prací v souladu s cílem diplomové práce.
3. Analýza výroby mléka ve vybraném podniku v návaznosti na vývoj poptávky po mléku v podmínkách České republiky.
4. Návrh opatření pro podnik z hlediska jeho kontinuity a prosperity podnikání se zaměřením na výrobu mléka.

Rámcová osnova

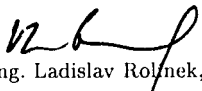
1. Úvod;
2. Literární přehled;
3. Metodika;
4. Vlastní zpracování, návrh na zlepšení ekonomiky výroby mléka;
5. Závěry;
6. Seznam použité literatury;
7. Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 50-70 str.
Forma zpracování diplomové práce: tištěná
Seznam odborné literatury:

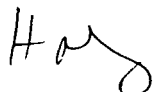
PETŘÍK, T.: Ekonomické a finanční řízení firmy. Grada Publishing a.s. Praha, 2010, 768 str. ISBN 978-80-247-3024-0
Situační a výhledová zpráva. Mléko. Ministerstvo zemědělství ČR. 2008. ISBN 978-80-7084-766-4, ISSN 1211-7692 (včetně vydání v pozdějších obdobích)
SMEJKAL, V., RAIS, K.: Řízení rizik. Grada Publishing a.s. Praha, 2003, str.270, ISBN 80-247-0198-7
SOUČEK, Z. - MAREK, J.: Strategie úspěšného podniku. Ostrava, Montanex a.s. 1998, 180 str., ISBN 80-85780-93-3
Informace z Českého statistického úřadu.
<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>
SYNEK, M. a kol.: Manažerská ekonomika. Praha Grada Publishing a.s., 2011, ISBN 978-80-247-3494-1
SYNEK, M. a kol: Podniková ekonomika. C. H. Beck, Praha, 2006, 460 str., ISBN 80-7179-892-4
VEBER, J., SRPOVÁ, J.: Podnikání malé a střední firmy. Grada Publishing a.s. Praha, 2008, 2010, 320 s., 978-80-247-2409-6
VLČEK, R.: Hodnota pro zákazníka. Praha, Management Press 2000, 443 str., ISBN 80-7261-068-6
WHEELLEN, T., L., HUNGER, J., D.: Startegic management and Business poilycy. Pearson International Edition. 2008, 11. vydání, ISBN-13:978-0-13-232346-8

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jan Leština, CSc.
Katedra řízení

Datum zadání diplomové práce: 15. února 2012
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2013

doc. Ing. Ladislav Rolnek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Běžecká 13 (20)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Darja Holátová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 15. února 2012

Prohlášení

Prohláuji, že jsem diplomovou práci na téma švýcarská výroba mléka v zemědělském podniku vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohláuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly, v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., zveřejněny posudky kolektivu a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Ve Strakoniciích _____

Bc. Martin Carda

Pod kování

Rád bych touto cestou pod kovářsky vedoucímu práce Ing. Janu Le-tinovi, CSc. za odborné vedení mé práce. Zároveň děkuji i Ing. Radku Bo-kovi a Ing. Milanu Kaltounkovi za zaslání informací a užitečné rady, které mi umožnily zdárně dokončit mou diplomovou práci.

Obsah

1	Úvod	3
2	Literární re-er-e	5
2.1	<i>Podnik, země d lský podnik</i>	5
2.2	<i>Historie země d lství v R</i>	6
2.3	<i>Chov hospodá ských zví at v R a jeho vývoj</i>	10
2.4	<i>Historie vývoje stavu skotu a výroby mléka v R, vývoj cen vybraných země d lských komodit po vstupu do EU</i>	11
2.5	<i>Mléko</i>	15
2.6	<i>Metodika kalkulací náklad v živo i-né výrob</i>	17
2.7	<i>Mofnosti ovliv ování produkce mléka a odchov jednotlivých kategorií dojeného skotu</i>	24
3	Cíle a metodika	26
3.1	<i>Cíl práce</i>	26
3.2	<i>Metodický postup</i>	26
4	Výsledky	27
4.1	<i>Stavy krav ve vybraném země d lském podniku</i>	27
4.2	<i>Kalkulace náklad na výrobu mléka ve vybraném země d lském podniku</i>	28
4.3	<i>Výroba mléka v podniku a výkupní ceny mléka</i>	39
4.4	<i>Porovnání úrovn cen mléka země d lských výrobc v R s cenami ve sledovaném podniku</i> ..	40
4.5	<i>Prognózy pro zlep-ení funk nosti podniku ve výrob mléka vzhledem k jeho kontinuit a prosperit</i>	43
5	Záv r	47
6	Summary	51
7	Seznam pramen a poufíté literatury	52
8	Seznam graf , tabulek a p íloh	54

8.1	<i>Seznam graf</i>	54
8.2	<i>Seznam tabulek</i>	54
8.3	<i>Seznam p íloh</i>	55
9	P ílohy	56

1 Úvod

Tato práce se bude zabývat výrobou mléka v zemědělském podniku. S mlékem a s produkty z něj vyrobených se setkáváme prakticky denně a tvoří nedílnou složku naší potravinové potřeby. Vyznačuje se velmi vysokou výživovou hodnotou a vysokým obsahem bílkovin, vitamínů (především pak vitamínů B1, B2, B6, E a K) a dalších prvků jako je fosfor, draslík hořčík nebo vápník. Posledně jmenovaný prvek ovlivňuje do velké míry stavbu našich kostí.

Krávy byla od nepaměti součástí každé usedlosti a až v druhé polovině 19. století nastaly změny související s jejich soustředěním do větších celků. Začaly tak vznikat první družstevní mlékárny, které byly počátkem pro myšleného zpracování mléka. Bohužel pro chov dojnic byly velmi nepříznivým faktorem dvě světové války (1914 - 1918 a 1939 - 1945), kdy došlo k výraznému poklesu stavu dojnic a narušení pro myšleného zpracování mléka. Po těchto úmorných obdobích vždy docházelo k oživení stavu dojnic a po roce 1948 již docházelo k rapidnímu nárůstu produkce mléka. V současné době ovlivňuje produkci mléka mléčná kvóta, kterou má Česká republika přidělenou každým rokem od vstupu do Evropské unie v roce 2004.

Jak tuzemská, tak světová produkce mléka je závislá na světové poptávce. V současnosti dochází k převisu poptávky nad nabídkou, nebo lidská populace roste (každých 12 let se lidská populace zvýší zhruba o 1 mld.) a tím rostou i potravinové požadavky. Nejvýznamnější je pak poptávka závislá na nejlidnatější zemi světa, na Číně, a na zvyšující se poptávce z jihovýchodní Asie. Takto zvyšující se poptávka po mléku a mléčných výrobcích (například sýry, jogurty, tvarohy nebo máslo) by se měla projevit i na vývozech z Evropské unie, tedy i z České republiky. Výhledově je tedy produkce mléka perspektivní a podniky v České republice by se měly snažit posílit svou konkurenceschopnost na mezinárodních trzích. Tu by měly docílit snížením svých nákladů na produkci mléka a zlepšováním přímé roční dojivosti svých krav. Souběžně s tím by však Česká republika měla usilovat o zlepšení podmínek našich producentů. Podmínky českých producentů a podmínky producentů ze starších zemí Evropské unie (například Německo nebo Francie) jsou totiž nesrovnatelně na jiné úrovni.

Dle studie Ústavy zemědělské ekonomiky v Praze by měla být podpora směřována dokonce na celou vertikálu výroby mléka.

2 Literární rezerze

2.1 Podnik, zem d lský podnik

Definice *podniku* je dána jifl v § 5 Obchodního zákoníku (zákon . 513/1991 Sb.) a to tak, fle špodnik tvo í soubor nehmotných, hmotných a osobních sloflek podnikání, které sloufíl nebo mají sloufít k jeho provozování.õ Av-ak m fleme se setkat i s jinými definicemi od r zných autor . Zajímavý náhled, ale svým obsahem dosti podobný definici podniku v Obchodním zákoníku, m fleme spat it v díle Leibera (Leiber, 1991), který pod podnikem vidí šsoubor výrobních faktor sloufících k produkci výrobk .õ Dále zmi uje je-t vývoj podnik , které se dle n j vyvíjejí na bázi výrobních faktor , svého stanoví-t a spole enského prost edí. Dal-í, nemén výstiflnou definici, udává ve svém díle Synek (Synek, 1995), podle kterého podnik švzniká na základ zji-t ní, a poznání pot eby, fle je ú elné organizovat hospodá skou innost na vy-í úrovni nefl jen v moci jednotlivce.õ Komplexní pohled na podnik nám naopak umofl uje Zadrafil (Zadrafil, 2007), jenfl pod podnikem vidí jakési šobecné ozna ení pro ekonomicko-právní subjekt, který tvo í jednu ze základních forem institucionálního uspo ádání ekonomiky založené na výrob zbofíl a poskytování slufleb za úplat. Základními znaky rozli-ujícími podnik od jiných institucí spole nosti jsou ekonomická samostatnost a právní subjektivita. Podle toho se rozli-ují podniky na fyzické osoby nebo právnické osoby.õ Z t chto definic od rozli ných autor je tedy vid t, fle se kafdý snaflí o vysv tlení podniku z jiné stránky v ci, i kdyfl se vzájemn nevyly ují.

Kafdý podnik je zna n ovlivn n podnikovou kulturou. V této souvislosti se upozor uje na soubor nepsaných zákon , podle nichfl se mají e-ít problémy a konfliktní situace mezi zam stnanci, ve vztahu zam stnanc k vedení firmy, ve vrcholovém vedení a v neposlední ad v i zákazník m a ostatním partner m. Rovn fl je podniková kultura p ipodob ována k podnikové etice a zd raz ována její velká role p i honb za dosahováním vy-ího zisku (Grünwald, Hole ková, & Strouhal, 2006).

Pro tuto diplomovou práci nyní bude d leffité si blífle charakterizovat i jeden specifický druh podniku, tedy podnik zem d lský. Zadrafil (Zadrafil, 2007) v této souvislosti

definuje zemědělský podnik jako funkční celek, souhrn výrobních prostředků nutných k uskutečnění zemědělské výroby. V návaznosti na tuto definici uvádí lenín zemědělských podniků na

- podniky orientované na zisk o tržní produkce se přibližuje celkové produkci,
- rodinné farmy (podniky) o část produkce je určena pro vlastní spotřebu,
- kovářnická hospodářství o většina produkce je spotřebována pro vlastní spotřebu. Hlavní zdroj příjmů spoívá v nezemědělské činnosti.

Z tohoto lenína je zřejmé, že všechny zemědělské podniky se nemusí výhradně orientovat jen na zisk.

Zemědělský podnik je blíže specifikován i v další publikaci (Naučný slovník zemědělský, 1976), která zemědělský podnik definuje jako šplavní organizační formou uskutečování hospodářské činnosti v zemědělství, a to jak u státních, tak i družstevních organizací, které se zabývají zemědělskou výrobou. Bohužel tento výklad je determinován dobou, ve které byl slovník sepsán.

2.2 Historie zemědělství v ČR

Pro začátek výkladu o historii zemědělství v ČR by bylo vhodné si uvést, co to vlastně slovo zemědělství a jeho příslušné výroby znamenají. Dle Naučného slovníku zemědělského (Naučný slovník zemědělský, 1992) je zemědělství šodv tví materiální výroby zajišující výrobu potravin pro obyvatelstvo, jak pro domácí spotřebu, tak i pro zpracování v dalších samostatných oborech potravinářského průmyslu (mlýnský a pekárenský, cukrovarnický, masný, mléčný, konzervářský atd.) a lehkého průmyslu (textilní, košedlný aj.), nebo přímo v podnicích zemědělské výroby. Rovněž se zde udává, že se zařazuje mezi odvětví prvovýroby, tedy poskytuje suroviny pro druhotné zpracování. Z hlediska péfity obyvatelstva je naprosto nezbytné se tímto odvětvím

intenzivně zabývat a rozvíjet jeho produkční možnosti. Jeho předurčenými výrobami je zemědělná rostlinná a živočišná výroba. Jedná-li se o rostlinnou výrobu, zahrnuje se sem pěstování polních plodin (polní hospodářství), tj. obilná zví, řepa zví, bramborá zví a dále zelená zví, ovocná zví, pěstování okrasných rostlin, luka zví a pastviná zví, pícniná zví, vlna zví, chmela zví aj. Z hlediska R je zde nejvýznamnější obilná zví. živočišná výroba pak zahrnuje chov skotu, prasat, drůbeže, ovcí, koz, králíků, chov koňských zvířat aj. Obě dvě výroby spolu velmi úzce souvisí a podmiňují se v jejich dalším rozvoji.

Pro potřeby této diplomové práce je uvedena historie zemědělství České republiky jen od 50. let 20. století. Doba po 2. světové válce je charakterizována přechodem ke komunistickému režimu. Tímto přechodem byl změněn rolnický stav, tedy se změnila úloha rolníků ze samostatných hospodářů na pouhé zaměstnance. Ti byli zaměstnáváni ve velkých podnicích s potlačenou odpovědností a motivací. V roce 1950 z celkového počtu 1 404 225 soukromých rolníků na území České republiky vstupuje do JZD 2 000 lidí (Kopecká & Míchal, 1996). Poté státní do roku 1989 uplatňoval politiku levných potravin a plné soběstačnosti ve výrobě hlavních produktů rostlinné a živočišné výroby. Po pádu komunistického režimu v roce 1989, též označovaný jako Šametová revoluce, se stát orientuje na celkovou transformaci zemědělství. Ta je představována obnovou soukromého vlastnictví a vlastnických práv k půdě a jinému zemědělskému majetku pomocí privatizace a restituce. Druhý případ, tedy restituce, se finančně dotýká velkého množství podniků – je to dnes, nebo musí vyrovnávat nároky restituentů. V době po pádu komunismu se klade velký důraz na zlepšení vztahu zemědělství k životnímu prostředí a rozvoji a obnově venkova. V souvislosti s transformací bylo nezbytné tento stav i legislativně co nejdříve zakotvit.

Tímto základními právními normami byly (Boučková, Pletichová & Šimková, 1998):

- Zákon č. 403/1990 Sb. o zmírnění následků některých majetkových křivd o Restituční zákoně.
- Zákon č. 229/1991 Sb. o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku o Zákon o půdě.

- Zákon č. 42/1992 Sb. o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech a transformaci zákonů.

Poprvé od transformace v-aké země d lství dosáhlo zisku a v roce 1995.

Od roku 2004 do současné doby je země d lství řízeno v souladu se Společnou zemědělskou politikou EU. Společná zemědělská politika má své úplné počátky už v roce 1962 a je to vůbec nejstarší a nejdélejší politika EU. Zpočátku byl kladen důraz na co nejvyšší množství produkce, která způsobovala výraznou nadprodukcii zemědělských komodit (pramenilo to z 2. světové války, kdy byl nedostatek potravin) a až v roce 1992 Mac Sharryho reformou došlo k zavedení kvót, které tuto nadprodukcii pomohly snížit. Velmi déleším mezníkem v oblasti přímých plateb v zemědělství byl rok 2003. V tomto roce byla schválena Fischlerova reforma, jejím hlavním bodem bylo oddělení plateb od produkce a jako hlavní východisko pro udělení dotací se dále používala plocha (vyjádřená v hektarech). V dnešní době je na podporu společné zemědělské politiky vyčleněno zhruba 46 % celkového rozpočtu EU. Tento poměr se zdá být velmi vysokým, ale musíme brát v potaz, že představuje přibližně jen 0,43 % HDP celé EU a tento podíl výdajů na společnou zemědělskou politiku má stálý klesající trend - v polovině 80. let představoval ještě 0,63 % HDP celé EU (Pýcha, 2011).

Pro ČR byla klíčová následující tabulka 1, která udává systém podpor používaných v letech 2004 až 2013. Od roku 2009 jsou zde ještě uvedeny částky, které byly celkově vyplaceny na přímých platbách v zemědělství z Evropské Unie do České republiky.

Tabulka 1 Systém podpor používaných v České republice a výše plateb z Evropské Unie

	SAPS (%)	TOP UP (%)	Možná výše plateb (%)	Obálka (mil. Kč)	Směrný kurz (Kč /EUR)	SAPS (Kč /ha)
2004	25	30	55	198,940	32,45	1 830,40
2005	30	30	60	249,296	29,55	2 110,70
2006	35	30	65	310,457	28,32	2 517,80
2007	40	30	70	355,384	27,53	2 791,50
2008	50	30	80	437,762	24,66	3 072,20
2009	60	30	90	517,895	25,16	3 710,00
2010	70	30	100	581,177	24,60	4 060,80
2011	80	20	100	667,365	24,75	4 686,50
2012	90	10	100	755,659	25,14	5 387,30
2013	100	0	100	832,828	25,73	6 068,88

Pramen: PÝCHA, Martin, 2011; SZIF

Z tabulky lze vyčíst, že od roku 2013 zaniká systém národní podpory zemědělců a nadále budou přímé platby vypláceny jen přímo z rozpočtu EU.

2.3 Chov hospodářských zvířat v ČR a jeho vývoj

Chov hospodářských zvířat prodal na území České republiky za poslední desetiletí velké změny. Hlavní podíl skotu vzhledem k ostatním kategoriím hospodářských zvířat se ztvárnil, což znázorňuje níže zobrazená tabulka 2, která je zveřejněna na stránkách Českého statistického úřadu.

Tabulka 2 Intenzita chovu hospodářských zvířat a struktura jeho stavů v dobytých jednotkách

	Ukazatel				
	Počet dobytých jednotek na 100 ha zemědělské půdy	Podíl na celkovém počtu dobytých jednotek (%)			
		Skot	prasata	ovce a kozy	drbeři
2001	52,4	59,1	33,3	0,7	5,7
2002	59,0	59,2	33,3	1,0	5,6
2003	57,3	59,6	33,5	0,8	5,1
2004	54,4	60,4	32,6	0,9	5,1
2005	52,9	61,4	31,2	1,1	5,3
2006	52,6	61,1	31,1	1,2	5,4
2007	53,5	61,4	30,9	1,3	5,2
2008	51,4	63,9	27,3	1,5	5,9
2009	48,2	66,9	23,7	1,6	6,2
2010	47,6	67,2	23,4	1,8	5,9
2011	46,6	69,0	22,0	1,9	5,2

2012	46,1	70,6	20,2	2,1	5,1
------	------	------	------	-----	-----

Pozn.: Do roku 2002 stav k 1.3., od roku 2003 stav k 1.4., od roku 2002 pouze zemědělský sektor

Pozn.: Velká dobytí jednotka (VDJ): velká dobytí jednotka je smluvená jednotka, na kterou se přepočítává každý kus dobytka podle stanovených koeficientů. Přepočítací koeficient je u skotu do 1 roku 0,4; u skotu ve výkrmu nad 1 rok 1,2; u ostatního skotu nad 1 rok 1,0; u prasnic 0,3; u ostatních prasat 0,2; u ovcí 0,14; u koz 0,1; u koní 1,0 a u drůbeže 0,004 (nařízení vlády č. 79/2007 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

Pramen: český statistický úřad, 2013

Počet dobytích jednotek na 100 ha zemědělské půdy se od roku 2002 plynule mění. Souvisí to hlavně s rapidním snižováním počtu prasat. Chov prasat je totiž v posledních letech značně nerentabilní, což je dáno především vysokým dovozem vepřového masa ze zahraničí, který tlačí ceny výrazně pod nákladové možnosti českých podniků. Stav skotu se v posledních letech ustálil, ale průběh úbytku prasat má za následek zvyšování podílu skotu na celkovém počtu dobytích jednotek.

2.4 Historie vývoje stavu skotu a výroby mléka v ČR, vývoj cen vybraných zemědělských komodit po vstupu do EU

Výroba mléka má na českém území dlouhou historii. V rámci této práce se budeme zabývat pouze vývojem produkce mléka v posledních letech. Přehledná tabulka historie stavu skotu a výroby mléka je obsažena v Situaci a výhledové zprávě pro mléko a doplněna o aktuální informace (Línková, 2013; Veselá, 2012).

Tabulka 3 Stav skotu od roku 1989 do roku 2013

Rok	Skot celkem	Z toho: krávy	Z toho	
			Dojené krávy	KBTM
1989	3 480 582	1 247 567		
1990	3 506 222	1 236 218		

1991	3 359 976	1 195 429		
1992	2 949 574	1 036 276		
1993	2 511 737	932 454		
1994	2 161 438	829 729		
1995	2 029 827	768 236	768 236	
1996	1 988 810	750 593	712 166	38 427
1997	1 865 902	702 301	656 636	45 665
1998	1 700 789	646 838	598 243	48 595
1999	1 657 337	642 026	583 301	58 725
2000	1 573 530	614 787	547 493	67 294
2001	1 582 285	611 395	529 138	82 257
2002	1 520 136	596 295	495 962	100 333
2003	1 473 828	590 322	466 173	124 149
2004	1 428 329	572 887	436 806	136 081
2005	1 397 308	573 724	432 578	141 146
2006	1 373 645	563 723	424 017	139 706
2007	1 391 393	564 686	410 349	154 337
2008	1 401 607	568 695	405 532	163 163
2009	1 363 213	559 803	399 518	160 285
2010	1 349 286	551 245	383 523	167 722
2011	1 343 686	551 536	373 832	177 704
2012	1 353 685	551 225	373 136	178 089
2013	1 352 822	551 924	367 327	184 597

Pramen: Situa ní a výhledová zpráva mléko, MZe R 2013; LÍNKOVÁ, Eugenie, AK R 2013

Z tabulky 3 je zřejmé, že od zlomového roku 1989, od kdy jsou zemědělské podniky transformovány, dochází k neustálému poklesu stavu skotu v České republice. V posledních letech se však stavy skotu ustálily kolem hranice 1 350 000 kusů. Do dalších let se neobjevuje další ubývání, ani zpětný nárůst od této hranice. Počítá se tedy jen s fluktuací kolem tohoto stavu. V absolutním i procentuálním vyjádření byl nejvýraznější pokles z období 1992/1993, kdy se stav skotu snížil o 437 837 ks, což představovalo zhruba pokles o 14,85 % tehdejšího počtu. Výrazný pokles byl zaznamenán i v předcházejícím období 1991/1992 a v období 1993/1994. Tato tři období byla z hlediska stavu skotu klíčová, neboť se jeho množství změnilo přibližně o jednu třetinu z počátečních 3 480 582 ks na 2 161 438 ks. Další období byla charakterizována jiži pozvolnějším úbytkem. Ve čtyřech obdobích byl (nepočítaje období 1989/1990) dokonce stav skotu lehce navýšen (období 2000/2001, 2006/2007, 2007/2008, 2011/2012).

Z celkového počtu skotu je zhruba necelá třetina představována kravami. Ty se dále od roku 1996 začínají dlelit na dojené krávy a krávy bez tržní produkce mléka (KBTM). Nastoleným trendem od té doby se staly právě ony krávy bez tržní produkce mléka. Ty navyšují svůj celkový podíl vzhledem k celkovému počtu krav každým rokem. Jejich hlavní známkou je vysoká kvalita masa a daleko menší náročnost na pracovní sílu, než u krav s tržní produkcí mléka.

Tabulka 4 Produkce mléka a průměrná dojivost v ČR, podíl dovozu na domácí spotřebu a podíl vývozu na nákup

	Produkce mléka v ČR (mil. l)	Průměrná roční dojivost v ČR (l)	Podíl dovozu na domácí spotřebu (%)	Podíl vývozu na nákup (%)
2005	2 738,8	6 254	24,5	33,6
2006	2 694,4	6 370	32	36,5
2007	2 683,5	6 548	37,3	40,2

2008	2 727,7	6 776	36,6	40,2
2009	2 707,6	6 870	38,2	39,7
2010	2 612,5	6 904	38,6	40,1
2011	2 663,7	7 128	39,9	43,9
2012	2 740,7	7 433	40,8	45,6
2013	2 742,0	7 443	42,4	47,2

Pramen: http://www.apic-ak.cz/data_ak/14/k/Stat/Skot1302.pdf; Situa ní a výhledová zpráva mléko, MZe R 2013

Ro ní produkce mléka v R se v lo ském roce 2013 vy-plhala na úrove 2 742 mil. litr mléka. Tato produkce p edstavuje od roku 2005 maximum, což nám poukazuje na vzr stající trend v produkci mléka. Av-ak i tato produkce nedosahuje kvóty, jeřl nám ur ují p edpisy EU (Veselá, 2013).

Díky novým technologiím a novému inovativnímu p ístupu k produkci mléka se neustále zvy-uje pr m rná ro ní dojivost krav (od roku 1991). P edev-ím je to dáno lep-ím vyuříváním krmiva a s tím spojeného stanovování optimálních krmných dávek. Tak je zamezeno plýtvání a dojené krávy dostávají v-echny nezbytné řiviny pot ebné pro maximální možnou dojivost. Tato dojivost je v-ak dána do velké míry i geneticky. Procentuáln je zvy-ení dojivosti od roku 1989 do sou asnosti (2013) enormní (dojivost se zv t-ila tém dvakrát tolik, p esn ji o 86,8 %), av-ak ve srovnání s produkcí mléka na jednu dojenou krávu nap íklad v USA je to stále velmi málo. Tam dojivost t ch nejlep-ích mlé ných plemen dosahuje ařl nep edstavitelných 20 000 l ro n . V pom ru k pr m ru v EU je ov-em i tato dojivost vysoce nadpr m rná, nebo tam dosahuje v roce 2013 pr m rná ro ní dojivost 6 460 litr mléka.

Bohuřel a koliv roste produkce mléka v R i trřní spot eba mléka a mlé ných výrobk , stále více se na domácí spot eb podílí dovoz (v tom dominuje hlavn N mecko a Polsko). Konkrétn se jedná o 42,4 % v roce 2013. Toto íslo je po vstupu do EU v roce 2004 tém dvakrát navý-eno.

Podíl vývozu na nákupu se v roce 2013 vyplhalo až na úroveň 47,2 %. To představuje významnou závislost našich zemědělských producentů na poptávce ze zahraničí. Jedná se pak především o vývoz samotné mléčné suroviny určené k dalšímu zpracování.

Důležitý mezník byl v roce 2004, tedy v roce vstupu České republiky do Evropské Unie. První rok se zvedla cena mléka o 52 %, což znamenalo jistý vzrůst zájem zemědělských podnikatelů na vybudování podniků právě se specializací na produkci mléka (Gozora et al, 2006).

V následující tabulce 5 jsou uvedeny některé komodity, u kterých byla cenová úroveň vzrůstající, i když méně výrazně.

Tabulka 5 Zvýšení (pokles) cenové hladiny v prvním roce po vstupu do Evropské unie v roce 2004

Zvýšení cenové hladiny		Snížení cenové hladiny	
Komodita	%	Komodita	%
cukrovka	180	brambory	40
mléko	52	mrkev (dovoz)	34
máslo	26	zelí	48
jateční krávy	4,9 až 44,7		
býci	1,4 až 17,1		

Pramen: GOZORA, Vladimír et al., 2006

2.5 Mléko

Jak zde bude ještě blíže specifikováno, skot se chová buď pro produkci mléka, nebo pro produkci masa. Cílem této práce bude přiblížit právě výrobu mléka, které je naprosto nezbytnou surovinou jak pro děti, tak i pro dospělé. Vyrábí se z něj například smetana, sýry, máslo, tvarohy, sušičky, atd. Mléko svým složením a vysokou

biologickou hodnotu nejdlejší složkou lidské výživy. Skládá se z vody a sušiny. V sušině je obsažen tuk (4 %), bílkoviny (3,5 %), mléčný cukr (4,5 %) a minerální látky (1 %). Charakteristickou bílou barvu mléka vytváří rozptýlený tuk a menší množství mléčné bílkoviny. Sladkou chuť dodává mléku mléčný cukr, a co se týče zastoupení minerálních látek v mléku, je zde nejvýznamněji zastoupen vápník, následován fosforem, draslíkem a sodíkem. Jak je z daného výčtu nejzastoupenějších minerálů zřejmé, mléko má ve své podstatě pokryt celou vitamínovou potřebu lidského organismu. Po vydojení se mléko musí rychle zchladit, aby byla zachována jeho nejvyšší jakost (cca na + 5 °C). Mléko totiž kysne tím rychleji, čím je teplejší.

Vymezujeme dva faktory, kterými je výroba mléka ovlivněna. Jsou to faktory biologické, které jsou dané genetickými možnostmi dojnic, a faktory technologické, do kterých patří technické zřízení provozu, technologie ošetřování, ustájení, krmení a dojení.

Z hlediska mléčných plemen skotu je důležité si uvést další pojmy, které jsou neodmyslitelně spojeny s produkcí mléka. Jedná se o pojem laktace, mléčné užitkovosti a dojnosti.

Laktace, či laktací období, je dle Křížáka a Burdy (16) definována jako doba, po kterou kráva produkuje mléko, tj. od otelení do zaprahnutí. Zaprahnutí je první den, kdy kráva přestane vylučovat mléko. Stání na sucho je doba, po kterou dojnice nedojí, tj. od zaprahnutí po otelení. Laktací období trvá zhruba 300 dnů po porodu.

Mléčná užitkovost, jinak zvaná užitkovost dojnice, vyjadřuje množství mléka nadojeného za laktaci, procento tuku a množství tuku.

Co se týče posledního jmenovaného výrazu, význam si můžeme snadno odvodit. Dojnost jednoduše představuje schopnost krávy produkovat (dojit) mléko (Křížák & Burda, 1978).

2.6 Metodika kalkulací náklad v živočišné výrobě

Pro potřeby podniku identifikovat strukturu náklad v živočišné výrobě, a tím i nejnákladnější (až i nejproblémovější) položky se používá kalkulací vzorec, jež je znázorněn v tabulce 6 (Poláková, 2010).

Tabulka 6 Kalkulační vzorec v živočišné výrobě

Položky kalkulacího vzorce	Návaznost na účtově skupiny a syntetické účty účtového rozvrhu
1. Nakoupená krmiva a steliva	501
2. Vlastní krmiva a steliva	613 MD
3. Léčiva a desinfekční prostředky	501
4. Ostatní přímý materiál	501 a 613 MD
5. Ostatní přímé náklady a služby	502, 503, 555, 562 a účty skupiny 51, 53, 54
6. Pracovní náklady celkem	Účty skupiny 52
7. Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	551
8. Odpisy dospělých zvířat (divé základní stádo)	551
9. Náklady pomocných činností	Náklady vnitropodnikového účetnictví
10. Výrobní režie	Náklady vnitropodnikového účetnictví
11. Správní režie	Náklady vnitropodnikového účetnictví
12. Náklady celkem	Položka 1 až 12

Pramen: POLÁKOVÁ, Jana, 2010

Tato tabulka bude tvořit samotné jádro diplomové práce, a proto by bylo vhodné si jednotlivé položky kalkulacího vzorce dále rozebrat.

První rozebíranou slofkou jsou **krmiva** (polofka 1. a 2.). Pod tento druh nákladu se zahrnuje ve-kerá spot eba krmiv a steliv pro jednotlivé chovy v flivo i-né výrob . U druhé polofky (vlastní krmiva a steliva) se stanoví vlastní náklady bu na úrovni skute ných náklad , nebo náklad podle plánových kalkulací (Polá ková, 2010).

Krmiva jsou nejvýznamn j-í slofkou náklad v flivo i-né výrob . Toto tvrzení bylo rovn fl íseln vyjád eno u ty zem d lských výstup v následující tabulce 7, která p edstavuje podíl náklad na krmiva z celkových náklad na produkci dané komodity (uba, Hurta & Trnka, 1998).

Tabulka 7 Podíl náklad na krmiva z celkových náklad

	Mléko (%)	fiír skotu (%)	Prasata výkrm (%)	Ku ata výkrm (%)
Krmiva nakoupená	12,3	15,3	62,1	60
Krmiva vlastní	18,8	46,9	11,8	-

Pramen: UBA, Franti-ek, Josef HURTA a Franti-ek TRNKA, 1998

Optimalizováním mnofství spot ebovaného krmiva se tedy m fle zna n ovlivnit i kone ná cena potravinových výrobk . Uvádí se, fle afl o více nefl 30 %.

V této souvislosti jsou uvedeny i t i rozhodující faktory, které ovliv ují náklady na krmiva. Za prvé to je kvalita krmiv, p edstavující ur itý stupe jakosti krmiv, kterým se flivo i-ná výroba zásobuje. Je naprosto nezbytné, aby tento stupe jakosti byl na co nejvy-í úrovni, nebo nekvalitní krmivo (asto nekvalitní seno, -patn vyrobená siláfl aj.) výrazným zp sobem snifluje uflitkovost zví at. Procentuáln se udává, fle nekvalitní krmivo m fle sníflit ú innost krmiv o 10 ó 50 %. A to je ufl velký d vod, pro se o kvalitu krmiv intenzivn zajímat a kontrolovat ji. Druhým faktorem je slofení krmiv. Tento faktor následuje po vy e-ení fládoucí kvality krmiv. Teprve poté je moflné hledat ty nejvhodn j-í a nejlevn j-í varianty krmiv (a ufl se jedná o sóju, mou ku, jiná bílkovitá krmiva aj.). Tato krmiva spolu ve výsledku tvo í krmnou dávku. K tomu, aby tato krmná dávka byla optimální, se pouflívá celá ada program .

Je naprosto neefektivní tuto dávku urvat nahodile. Rozdíl v nákladech na krmiva mezi touto nahodilou krmnou dávkou a krmnou dávkou zjištěnou pomocí vhodných programů přesahuje často i hranici 10 %. Posledním faktorem je genetická vybavenost zvířat.

U skotu se konkrétně odlišují masná plemena, u kterých se vyřazuje co nejvíce přírstek váhy v závislosti na množství spotřebovaných krmiv, a mléčná plemena charakterizovaná produkcí mléka. U mnoha zemědělských podniků se chovala plemena šuniverzální, což znamená, že se až po narození telet rozhodlo, zda bude chováno s masnou, či mléčnou užitkovostí. Tento přístup však nebyl efektivní, nebo dochází k částečnému nevyužití spotřebovaného krmiva a to je z nákladového hlediska v zemědělském podniku nepřijatelné. Dnes se proto vyřazují jen speciálně vybraná plemena, která se vyznačují velkou dojivostí, nebo naopak plemena, která mají vysoký přírstek váhy v závislosti na množství spotřebovaného krmiva. Tomu je podřízena i samotná inseminace, kde musí být krávy s mléčnou produkcí inseminovány výhradně býky mléčných plemen a krávy s masnou produkcí býky masných plemen. Všeobecně se udává, že u masných plemen je využitelnost krmiv vyšší i více jak o 10 % (Čuba, Hurta & Trnka, 1998).

Křivín a Burda (16). Krmiva se rozdělují do pěti velkých skupin na krmiva živočišného (mléko, syrovátka, krevní, rybí a masokostní mouky), rostlinného (obilniny, kukuřice, luskoviny aj.), kvasničného (krmné kvasnice), minerálního (plavená káida, krmný vápenec, dobytčí sl, grit) a syntetického (močovina, syntetické aminokyseliny) pivo. Navíc podle množství živin ve hmotnostní jednotce se rozdělují na objemná a jadrná krmiva.

Objemná krmiva mají význam především pro chov skotu a ovcí. Patří mezi ně zelená píče, seno, siláž, senáž, sláma a okopaniny.

Zelená píče je velmi levné a zdravé krmivo. Dle obsahu živin se dělí na glycidovou, bílkovinnou a směšnou. Avšak má jednu velmi důležitou podmínku a to, že se musí stravovat ještě mladá, kdy je bohatá na obsah vitamínů a bílkovin. Stárnutím, tedy když se zelená píče stává zavadlou (nebo zapařenou), ztrácí na své výživové hodnotě a má

způsobit četné zdravotní problémy zvířat (koliky, poruchy trávení, nadýmání). Zajímavé je i srovnání obsahu vlákniny ve zdravé a staré zelené píce, kdy se udává, že 5 kg zdravé zelené píce obsahuje vlákniny na 7 kg mléka, kdežto 5 kg staré zelené píce pouze na 3 kg mléka. Rozdíl je zde velmi patrný.

Seno je stále velmi významné krmivo, používané zejména pro skot, a koliv dnes je jím ve velké míře nahrazeno siláží a senáží. Mezi nejkvalitnější patří seno vojtěškové, jetelové a luční.

Siláž je zrna – avnatá píče konzervovaná kyselinou mléčnou, její kvalita se pozná podle příjemné, mírně kyselé vůně.

Senáž je kombinací dobrých vlastností sena a siláže a je skladována v silážních vlnách i flabových silážních stavbách.

Mezi jaderná krmiva patří zrna obilnin a luskovin, otruby, pokrutiny, flivová mouka aj. Jejich velkým kladem je velký obsah vlákniny (Kříž & Burda, 1978).

Druhou složkou nákladů jsou **léčiva a desinfekční prostředky**. Mezi ně se zahrnují všechny prostředky sloužící ke zdravotním účelům při chovu zvířat.

Třetí složkou je **ostatní píjí materiál**. Do této polofky náleží různé drobný materiál, jenž se spotřebuje například na údržbu a údržbu ustájovacích prostor pro chov hospodářských zvířat.

Další složkou jsou **ostatní píjí náklady a služby**. Do této skupiny patří:

- ✓ spotřeba neskladovatelných polofek jako je voda a plyn pro jednotlivé úseky flivová výroby,
- ✓ spotřeba energie a pohonných hmot pro jednotlivé úseky flivová výroby,
- ✓ opravy a udržování budov a mechanizací za řízení od externích dodavatelů pro jednotlivé úseky flivová výroby,
- ✓ veterinární výkony a úhrady za inseminaci pro jednotlivé úseky flivová výroby,

- ✓ nájemné za jednotlivé budovy pro flivo i-nou výrobu,
- ✓ cestovné související s jednotlivými chovy,
- ✓ ostatní slufby, kam se zahrnují p ípadné dal-í slufby související s jednotlivými chovy,
- ✓ spot eba drobného nehmotného majetku pro jednotlivé úseky flivo i-né výroby,
- ✓ da z nemovitostí, která se týká budov a staveb jednotlivých úsek flivo i-né výroby,
- ✓ ostatní provozní náklady, p edev-ím pojistné chov a budov pro jednotlivé úseky flivo i-né výroby,
- ✓ z statková cena prodaného dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku, kterou lze p i adit k ur ítému úseku flivo i-né výroby,
- ✓ úroky, které souvisí s jednotlivými chovy.

Významnou nákladovou slofkou tvo í **pracovní náklady**. Do této skupiny se adí ve-keré p ímé mzdové náklady a p ísp vky na zákonné a zdravotní poji-t ní.

Kvalita lidské práce hraje velmi d lefitou roli v úsp -nosti samotného podnikání. Pot eba a kvalita lidského faktoru práce se li-í jak u fyzických, tak u právnických osob (dále jen FO a PO). Problémy pak p eváfn vznikají u zem d lských podnik (FO i PO), kde je velké zastoupení nájemné pracovní síly (ast jí problémem u PO). Pokud se této síle nev nuje zvý-ená pozornost, m fle docházet k velkým problém m. asto totifl nejsou na svou innost speciáln vy-koleni. Proto je t eba tento personál d kladn ídit a kontrolovat, aby nedocházelo ke zbyte ným ztrátám zp sobeným práv neodborností zam staných pracovník .

Zajímavá studie ve spojitosti s pracovníky je znázorn na v tabulce 8. Ta vycházela z dotazníkového -et ení, které se zam ovalo na zem d lské podniky po celé eské republice. Konkrétn se jednalo o 277 zem d lských podnik , z toho 167 podnik PO

a 110 FO. Tabulka, která je níže uvedena, se týká významnosti problémů s pracovníky v chovu skotu v podnicích PO.

Tabulka 8 Významnost problémů s pracovníky v chovu skotu v podnicích v roce 2004

Kategorie problematických okruhů s pracovníky v chovu skotu	Významnost problému (%)			
	Velký	Střední	Malý	Bez problému
Výkonnost	5	33	49	9
Spolehlivost a odpovědnost	12	43	36	5
Průměrný věk	11	26	30	28
Kvalifikovanost	2	32	40	21
Získávání mladých	53	24	10	9
Stálost kvalitních	16	27	36	18
Propouštění nadbytečných	6	12	22	54
Vztah pracovníků ke zvířatům	4	28	40	23

Pozn.: zbytek do 100 % jsou respondenti bez odpovědi

Pramen: CURTISSOVÁ, Jarmila, 2006

Nejmenší problém tedy mají zemědělské podniky (PO) u propouštění nadbytečných pracovníků a u průměrného věku. Na druhém pólu stojí získávání mladých a stálost kvalitních pracovníků. Právě u získávání mladých se vidí i ten nejvíce problém v dnešním zemědělství. Proto lze brát tuto tabulku z roku 2004 za relativně vypovídající i o dnešních poměrech.

Podniky FO se pak potýkají převážně s problémy týkajícími se stálosti kvalitních pracovníků. Jako nejmenší problém vidí, stejně jako podniky PO, u propouštění nadbytečných pracovníků a také ve vztahu pracovníků ke zvířatům (Curtissová, 2006).

Odpisy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku jsou takovou nákladovou položkou, kde vyjádříme skutečnou míru opotřebení tohoto majetku. Tím se také budou lišit od odpisů ve smyslu daňových předpisů (jinak bychom je nazývali účetními odpisy).

Nezbytnou složkou jsou i **odpisy dlouhodobých zvířat**. Od ostatního hmotného a nehmotného majetku se liší svou biologickou funkcí. Pomocí účetních odpisů se mohou dlouhodobá zvířata odepisovat buď jednotlivě za každé zvíře, nebo skupinově podle jednotlivých druhů zvířat.

O další vysokou složku nákladů se jedná v případě **nákladů na pomocné inženýrství**. Do této položky patří práce traktorů, nákladní autodopravy a potahů. Rovněž sem náleží opravy a udržování prováděné ve vlastní režii.

Do složky **výrobní režie** patří všechny prvotní a druhotné náklady, jež souvisí s řízením i obsluhou výrobní výroby.

Mezi náklady **správní režie** patří její podíl pro výrobní výrobu. Vyjadřuje takové celopodnikové náklady, které nelze přidat ke konkrétnímu výkonu.

Vzhledem k těmto posledním třem vyjmenovaným složkám nákladů by bylo vhodné si upřesnit vnitropodnikové ceny, které podniky používají (Curtissová, 2006).

Podniky si uvnitř prodávaly produkty v těchto hodnotách (nejdříve se budeme zabývat cenami používanými u PO):

- průměrná účetní cena jalovice převedené do kategorie dojníc 21 tis. Kč (s rozpětím od 6,1 až do 32 tis. Kč),
- cena býka 13 tis. Kč (s rozpětím od 3 tis. až do 80 tis. Kč),
- narozené tele 49 Kč/kg (rozpětí od 20 do 150 Kč/kg),
- průměrná vnitropodniková cena chlévské mrvy byla na úrovni 118 Kč/t (rozpětí od 5 až do 1 500 Kč/tunu),
- cena netřísňového mléka 5,80 Kč/litr (rozpětí od 1 do 9 Kč/kg).

U FO byla situace následovná:

- průměrná úctní cena jalovice převedené do kategorie dojníc 18 tis. Kč,
- cena býka 18 tis. Kč,
- narozené tele 50 Kč/kg,
- průměrná vnitropodniková cena chlévské mrvy byla na úrovni 100 Kč/tunu,
- cena netravního mléka 5,20 Kč/litr.

Z předchozích zjištění je zřejmé, že podniky mají velkou manévrovací schopnost pro stanovování vnitropodnikových cen pro své produkty. Nejvíce je to vidět u chlévské mrvy u PO, kde některé zemědělské podniky zaúčtovaly cenu 5 Kč/tunu a některé až 1 500 Kč/tunu. To je 300násobně velký rozdíl a podstatně tak může zkreslit celkové náklady podniku.

Překvapivé je, že průměrná cena udávaná u cen netravního mléka je menší u FO, které jsou vzhledem ke své produkci zpravidla na menší úrovni než PO.

2.7 Možnosti ovlivnění produkce mléka a odchov jednotlivých kategorií dojeného skotu

Kužera (20)Na výrobu mléka působí určité vlivy. Jako nejvýznamnější se jeví právě popsání krmiva, která se podílí na celkových nákladech 35 až 40 %. Přitom se uvádí, že v případě podání nevhodné formy krmiva může dojít ke snížení dojivosti až o 50 až 70 %. Druhý významný vliv je spatřován ve velikosti stáda. Pokud zvýšíme velikost stáda, dochází ke snížení potřebných nákladů na stavbu stáje a potřeb pracovních sil. Jako další vliv je zmíněn počet laktací. Počet laktací je důležitý faktor, jímž se ovlivňují náklady na obnovu stáda. Vypotřebuje se odečtením odpisů mezi mladou krávou a starou krávou a následným vydělením počtem laktací. U mléčných plemen je totiž prokázána zvýšená dojivost od 1. až do 5. laktace.

Posledním vlivem je dojivost. Ta je dána genetickou vybaveností různých mléčných plemen. Je zřejmé, že dojnice, která vydojí díky své genetické vybavenosti více mléka v laktacním období, bude zvyšovat i celkovou efektivitu výroby mléka (Kučera, 2002).

Stejnou problematikou se zabývá i publikace od Polákové (Poláková, 2010). Její pohled ale spočívá hlavně v položkách, které se počítají do nákladů na dojnici. Mezi ty patří všechny náklady spojené s krmením a ošetřováním krav, náklady na získávání, udržování a ošetření mléka, včetně nákladů na telata do jejich odstavu a nákladů na plemenného býka. Často se do nákladů na dojnici počítají i náklady spojené s chlévskou mrvou (jejím odklizením, popřípadě ulovením).

Mezi hlavní produkty dojnice patří mléko a tele. Jako vedlejší produkty se pak počítá chlévská mrva a mrvka. Kučera je třeba k tomuto výtku připomíná, že maso vyřezávaných dojnic není tak kvalitní jako maso mladého skotu chovaného pro produkci masa. Proto sám uvádí, že bude nadále preferována produkce jen kvalitního hovězího masa čistě masných plemen (Kučera, 2002).

3 Cíle a metodika

3.1 Cíl práce

Cílem práce je zhodnotit výrobu mléka ve vybraném zemědělském podniku v návaznosti na vývoj cen vstupů do výroby a cen zemědělských výrobků v tržním prostředí České republiky.

3.2 Metodický postup

1. *Prostudování odborné literatury*
2. *Zpracování metodiky postupových prací v souladu s cílem mé diplomové práce*
3. *Analýza výroby mléka ve vybraném podniku v návaznosti na vývoj poptávky po mléku v podmínkách České republiky*

Informace o vybraném podniku byly převzaty od anonymizovaného subjektu, který se nachází v Jižních Čechách. Z důvodu, aby nebyly zde uvedené informace o podniku nijakým způsobem zneužitý, bylo rozhodnuto, že se podnik nechá v anonymitě. Informace se budou týkat naturálních a ekonomických ukazatelů výroby. Posléze budou analyzovány běžnými statistickými metodami pro období 2007 až 2013.

4. *Návrh opatření pro podnik z hlediska jeho kontinuity a prosperity podnikání se zaměřením na výrobu mléka*

Výsledky analýzy budou následně syntetizovány tak, aby umožnily dát jakýsi výchozí stav, kterým má vybraný podnik směřovat do budoucnosti z hlediska jeho kontinuity a prosperity. Konkrétně se bude jednat o posouzení nákladů výroby mléka a navržení postupů, které povedou k jejich snížení.

V práci je používána terminologie obchodního zákoníku platného do konce roku 2013, ale také terminologie zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014.

4 Výsledky

Podmínkou výzkumu bude anonymní podnik nacházející se v Jižních Čechách, ve kterém byla poskytnuta možnost získat a následně analyzovat jeho údaje. Tyto poskytnuté údaje se týkaly výhradně výroby mléka, tj. kalkulací nákladů a cen mléka zemědělských výrobců.

4.1 Stavby krav ve vybraném zemědělském podniku

Stavby krav ve vybraném podniku vyjadřuje tabulka 9.

Tabulka 9 Stavby krav ve vybraném zemědělském podniku

	Stavby krav celkem (ks)	Dojené krávy (ks)	Suchostojné krávy (ks)	Krávy na porodn (ks)
2007	425	354	49	22
2008	438	365	47	26
2009	475	395	47	33
2010	460	383	49	28
2011	445	370	50	25
2012	442	381	50	11
2013	437	356	58	23

Pramen: interní zdroje

Jak lze z tabulky vypočítat, stavby krav osciluje kolem 450 ks. Dalšími zanesenými stavbami (dojené krávy, suchostojné krávy a krávy na porodn) budou každým rokem zpravidla přibližně stejné stavby krav.

4.2 Kalkulace náklad na výrobu mléka ve vybraném zemědělském podniku

U kalkulace náklad ve vybraném zemědělském podniku se bude vycházet z interních zdrojů podniku uvedené v příloze 1, která se svým výpočtem shoduje s metodikou použitou v publikaci od Polákové (Poláková, 2010). Aby se vyloučily spekulace, zda podnik není svým hospodařením anomálií mezi podniky ve svém oboru, byly porovnány náklady na výrobu mléka s kalkulacemi, které jsou uvedeny v publikaci Ročníka o chovu skotu v České republice (Kvapilík a kol., 2012). Ročníka obsahuje zjištění ze 100 náhodně vybraných podniků vyrábějících mléko.

Tabulka 10 Ekonomické ukazatele výroby mléka v roce 2011 (soubor 100 podniků)

Ukazatel, položka náklad	náklady na			
	krávu (K /ks)	krmný den (K)	litr mléka	
			K	%
krmiva vlastní	18 110	49,62	2,35	27,5
krmiva nakoupená	9 136	25,03	1,19	13,9
krmiva celkem	27 245	74,64	3,54	41,4
pracovní náklady celkem	8 424	23,08	1,10	12,8
odpisy dlouhodobého majetku	3 286	9,00	0,43	5,0
odpisy krav	5 488	15,03	0,71	8,3
plem. a veter. výkony + léky	3 933	10,78	0,51	6,0
energie, opravy a údržba	3 350	9,18	0,44	5,1
ostatní přímé náklady	5 434	14,89	0,71	8,3
refle celkem	8 587	23,53	1,12	13,1

náklady celkem	65 747	180,13	8,55	100,0
odpočet vedlejších výrobků ¹⁾	3 583	9,82	0,16	5,5
náklady na prodané mléko²⁾	62 164	170,31	8,39	94,5
tržby za mléko	61 869	169,50	8,35	94,1
rozdíl tržeb a náklad (zisk)	-295	-0,81	-0,04	-0,4
dojivost na krávu	7 690	21,07		
prodej mléka na krávu	7 408	20,30		
Top-Up na dojnici za rok	3 113	8,53	0,42	
zisk	2 819	7,72	0,38	4,5

1) tj. telata, chlévská mrva, krmné mléko;

2) po odpočtu vedlejších výrobků

Pramen: KVAPILÍK, Jindřich, 2012

Způsobem 1, pro porovnání s tímto zprůměřovanými výsledky, byly vypočteny procentuální podíly, které poskytly obraz o celkových nákladech na výrobu mléka.

Tabulka 11 Srovnání nákladů na výrobu mléka vybraného podniku s průměrnými náklady podniků ČR

	Struktura nákladů ve vybraném podniku (%)	Struktura nákladů ze 100 podniků ČR (%)
krmiva vlastní	48	27,5
krmiva nakoupená	2,8	13,9
krmiva celkem	50,8	41,4
pracovní náklady celkem	4,4	12,8

odpisy dlouhodobého majetku	3,6	5,0
odpisy krav	10,6	8,3
plem. a veter. výkony + léky	6,4	6,0
energie, opravy a údržba	6,8	5,1
ostatní přímé náklady	7,3	8,3
refle celkem	10,1	13,1

Pramen: Vlastní výzkum

Po celkové kalkulaci nákladů ve vybraném podniku se detailněji rozebrala nejvyšší nákladová položka, kterou jsou krmiva. Ta se podílí na celkových nákladech více než jednou polovinou. Jak lze v tabulce 11 vidět, u krmiv nastává nejvyšší rozdíl oproti průměru v odvětví (9,4 %). Proto se i tato krmiva budou nadále zkoumat z nákladového hlediska a budou se zkoumat možnosti snížení tohoto nákladu. Oproti krmivům je třeba vyzdvihnout pracovní náklady, které jsou ve vybraném podniku oproti průměru odvětví na velmi nízké úrovni.

Z tabulky 11 vyplývá, že se podnik musí soustavně zabývat optimalizací krmných dávek pro jednotlivá období roku.

Období od zaběhnutí krav po jejich otelení a další laktaci období:

1. První období je dlouhé 150 dní a vyznačuje se vysokou produkcí mléka (zhruba 35l/den).
2. Druhé období je dlouhé rovněž 150 dní, ale produkce mléka je již menší o 10 l, tedy krávy vydojí zhruba 25l/den.
3. Třetí období se nazývá šstání na sucho a je dlouhé zhruba 40 až 45 dní. Tyto krávy se v zemědělské terminologii nazývají šsuchačky.

4. tvrtým a posledním obdobím je porodna. Zde se krávy zdrfí zhruba 20 ó 25 dní.

Pro tato období je t eba upravovat krmné dávky, které se váflou k jednotlivým obdobím. Krmná dávka je totiž pro každé období stanovena odli-n . Je to zp sobeno tím, že v každém období pot ebuje kráva pro produkci mléka a vývoj telete do otelení jinou strukturu flivin.

Tabulka 12 Krmná dávka na 1 den pro krávu pro jednotlivá období

	①	②	③	④
<i>senáfl</i> (kg)	12	12	10	11
<i>sláma</i> (kg)	0,6	0,6	3,5	0,8
<i>krmná sm s s komponenty</i> (kg)	8	5	1	2
<i>rostlinný tuk</i> (kg)	0,35	0	0	0
<i>kuku i né výpalky</i> (kg)	2	2,2	0	0
<i>ma kané kuku i né zrno vlhké</i> (kg)	2,5	1,5	0	0
<i>mláto</i> (kg)	5	5	0	2,4
<i>Osiláfní kuku ice</i> (kg)	26	24	7	11
<i>epkový -rot</i> (kg)	0	0	2	0
<i>vápenec</i> (kg)	0	0	0,1	0,35
<i>minerální komponenty</i> (kg)	0	0	0,1	0,1

Pramen: Interní zdroje

Celkové množství spotřebovaných složek krmné dávky pro jednotlivá období a celkově, je spočteno v následující tabulce 13, která dále poslouží jako východisko pro peněžní vyjádření spotřebovaného krmiva.

Tabulka 13 Celková spotřeba krmiv pro krávu na jednotlivá období.

	①	②	③	④	krmiva celkem
<i>senáfl (kg)</i>	1 800	1 800	450	220	4 270
<i>sláma (kg)</i>	90	90	157,5	16	353,5
<i>krmná směs s komponenty (kg)</i>	1 200	750	45	40	2 035
<i>rostlinný tuk (kg)</i>	52,5	0	0	0	52,5
<i>kukuřičné výpalky (kg)</i>	300	330	0	0	630
<i>mačkané kukuřičné zrno vlhké (kg)</i>	375	225	0	0	600
<i>mláto (kg)</i>	750	750	0	48	1 548
<i>silážní kukuřice (kg)</i>	3 900	3 600	315	220	8 035
<i>epkový –rot (kg)</i>	0	0	90	0	90
<i>vápenec (kg)</i>	0	0	4,5	7	11,5
<i>minerální komponenty (kg)</i>	0	0	4,5	2	6,5

Pramen: Interní zdroje a vlastní výzkum

Tyto jednotlivé komponenty, které dohromady tvoří vždy jednu krmnou dávku pro určité období, se ocení i finančně. To dá ucelený pohled na finanční nákladovost daných krmných dávek. Prvně však bylo třeba zjistit ceny pro jednotlivé složky krmné dávky.

Tabulka 14 Ceny jednotlivých složek krmné dávky pro roky 2007 - 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>senáfl</i> (K /kg)	0,75	0,8	0,85	0,85	0,9	0,85	0,85
<i>sláma</i> (K /kg)	0,55	0,5	0,45	0,45	0,4	0,5	0,5
<i>krmná směs s komponenty</i> (K /kg)	3,28	4,2	4,65	4,7	5,41	6,85	5,8
<i>rostlinný tuk</i> (K /kg)	3,2	5,8	6,4	5,75	6	6,5	7,5
<i>kukuřičné výpalky</i> (K /kg)	2,8	3,5	4,3	5,6	6	6	8
<i>mačkané kukuřičné zrno vlhké</i> (K /kg)	2,3	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,8
<i>mláto</i> (K /kg)	0,35	0,48	0,52	0,75	0,85	0,95	1,15
<i>silážní kukuřice</i> (K /kg)	0,55	0,6	0,7	0,8	0,8	0,75	0,75
<i>epkový rož</i> (K /kg)	3,8	4,2	4,3	4,9	5,1	6,65	7,5
<i>vápenec</i> (K /kg)	1,75	1,45	1,8	1,7	1,75	3	3,4
<i>minerální komponenty</i> (K /kg)	11,5	12,8	14,3	16,7	18,3	19,4	19,6

Pramen: Interní zdroje

V předložených tabulkách se tedy zjistila suma jednotlivých složek krmiv, která bude nutná dodat pro 1 ks krávy na období jednoho roku (tabulka 13) a zároveň ceny těchto

sloflek v letech 2007 ó 2013 (tabulka 14). Informace z p ede-lých tabulek (13 a 14) byly zaneseny do tabulky 15, která vyjad uje celkové vynalofené pen fní prost edky na nákup jednotlivých komponent krmné dávky v letech 2007 ó 2013.

Tabulka 15 Celkové vynalofené pen fní prost edky na nákup jednotlivých sloflek krmné dávky za roky 2007 - 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>senáfl (K)</i>	3 203	3 416	3 630	3 630	3 843	3 630	3 630
<i>sláma (K)</i>	194	177	159	159	141	177	177
<i>krmná sm s s komponenty (K)</i>	6 675	8 547	9 463	9 565	11 009	13 940	11 803
<i>rostlinný tuk (K)</i>	168	305	336	302	315	341	394
<i>kuku i né výpalky (K)</i>	1 764	2 205	2 709	3 528	3 780	3 780	5 040
<i>ma kané kuku i né zrno vlhké (K)</i>	1 380	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	1 680
<i>mláto (K)</i>	542	743	805	1 161	1 316	1 471	1 780
<i>siláfl z kuku ice (K)</i>	4 419	4 821	5 625	6 428	6 428	6 026	6 026
<i>epkový -rot (K)</i>	342	378	387	441	459	599	675
<i>vápenec (K)</i>	20	17	21	20	20	35	39
<i>minerální komponenty (K)</i>	75	83	93	109	119	126	127

Pramen: Vlastní výzkum

Vysoké nákladové polofky byly za krmnou sm s s komponenty a siláfl z kuku ice. Na opa ném pólu pak stojí vápenec s minerálními komponenty. Ty, z hlediska

vynaložených prostředků na jejich koupi, pro nás nebudou zajímavé ve smyslu získání nového a levnějšího dodavatele nebo možná efektivnější vlastní produkce těchto slofků.

Pro lepší představu, jak je finančně nákladná krmná dávka krávy pro jednotlivá období ukazuje následující tabulka 16.

Tabulka 16 Vývoj nákladů na krmnou dávku (K /kráva/den) pro jednotlivá období v letech 2007 - 2013

Období	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013
①	64,09	76,78	85,56	92,08	99,72	110,08	107,78
②	52,13	59,15	66,33	72,99	78,49	84,45	85,05
③	25,48	27,98	29,84	32,02	33,62	37,89	38,6
④	23,9	27,14	30,02	31,98	34,32	36,97	35,51

Pramen: Vlastní výzkum

Z informací, z tabulky 16, byly vypočteny náklady pro 1 krávu a zaneseny do tabulky 17.

Tabulka 17 Vynaložené peněžní prostředky za krmiva (v Kč/kráva) na jednotlivá období a celkem v letech 2007 - 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
①	9 614	11 517	12 834	13 812	14 958	16 511	16 166
②	7 820	8 873	9 950	10 949	11 774	12 668	12 758
③	1 147	1 259	1 343	1 441	1 513	1 705	1 737
④	478	543	600	640	687	739	710
Roční náklady (Kč)	19 059	22 192	24 727	26 842	28 932	31 623	31 371

Pramen: Vlastní výzkum

Ze zjištěných a zanalyzovaných informací je tedy zřejmé, že v letech 2007 až 2012 docházelo k růstu nákladů vynaložených na krmiva. Tento jejich nárůst byl pro ekonomiku podniku tak významný, že bylo fládoucí hledat cesty, jak tento nárůst nákladů zpomalit či úplně zastavit. V roce 2013 se díky soustavné práci a efektivnější výrobě vlastních krmiv a lepšího nákupu v podobě vybrání levnějšího dodavatele sóji, podařilo tento růst zcela zastavit.

Poměry a absolutní je r st náklad na krmiva zanesen do tabulek 18 a 19.

Tabulka 18 R st náklad na krmiva na 1 krávu (rok 2007)

	2007	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2012/2011	2013/2012
Procentuální nár st náklad za krmiva	0 %	16,44 %	11,42 %	8,55 %	7,78 %	9,31 %	- 2,09 %
Absolutní rozdíl (K)	0	3 133	2 535	2 115	2 090	2 693	- 252

Pramen: Vlastní výzkum

Tabulka 18 udává procentuální nár st náklad za krmiva a absolutní rozdíl, který vyjad uje, o kolik K se zv t-ily náklady za rok. Tyto oba r sty jsou rapidní afl do roku 2013. Tento rok dochází ke zmen-ení náklad .

Tabulka 19 Absolutní rozdíl náklad a index vzhledem k základnímu roku 2007 (rok 2007 = 100%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Absolutní rozdíl (K) (vzhledem k zákl. roku 2007)	0	3 133	5 669	7 783	9 873	12 566	12 313
Index (vzhledem k zákl. roku 2007)	100 %	116,44 %	129,75 %	140,84 %	151,81 %	165,93 %	164,61 %

Pramen: Vlastní výzkum

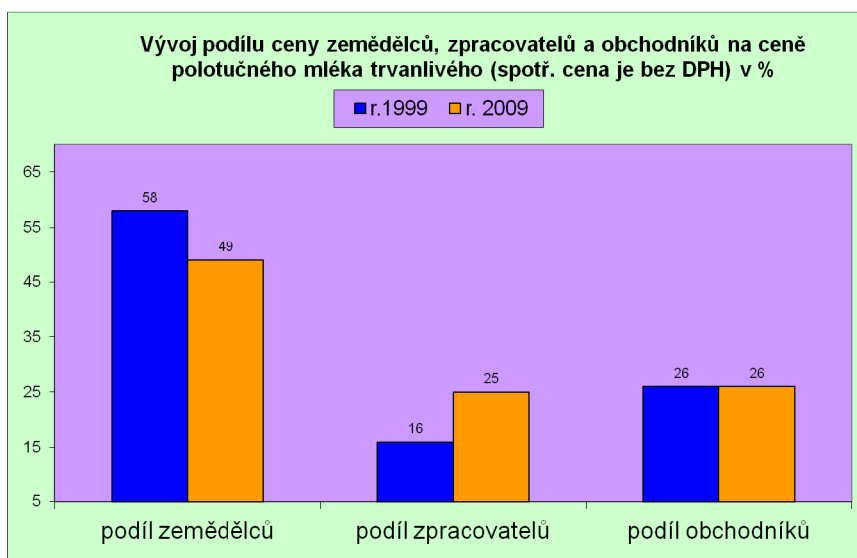
Tabulka 19 znázor uje náklady k výchozímu roku 2007. Do roku 2012 docházelo k velkému zvý-ení náklad na krmiva (165,93 % vzhledem k základnímu roku 2007). V roce 2013 se dosáhlo kýfieného snífení náklad , ale stále je zvý-ení náklad ve sledovaném období 2007 ó 2013 obrovské. Pokud v-ak bude podnik tento stav i nadále udrflovat, z hlediska kontinuity i prosperity podniku by tato hranice mohla být p ijatelná a zkoumaný subjekt by m l i nadále tvo it zisk (závisí samoz ejm hlavn i na dal-ích vlivech, p edev-ím pak na vývoji cen mléka na sv tovém trhu).

V průběhu sledovaných let 2007 až 2012 rostla mléčná užitkovost krav ruku v ruce s růstem nákladů za krmiva. Tím se nám náklady na 1 litr mléka nesnížovaly, ba spíše naopak. Rok 2013 ufl však z hlediska budoucí prosperity podniku je optimistický. Mléčná užitkovost se zvýšila a zároveň se snížily vynaložené náklady za krmiva.

Zvyšující se náklady na produkci mléka se tak ve sledovaném podniku snažili do roku 2012 kompenzovat vyšší produkcí mléka. Ta však v budoucnu bude limitována genetickou vybaveností dojených krav vyprodukovat ještě více mléka. Hlavní cestou ke snížení nákladů je efektivnější výroba vlastních krmiv. Práv touto poslední jmenovanou cestou se zkoumaný podnik začal řídit a díky lepší práci s krmivy se mu podařilo náklady na krmiva v roce 2013 snížit. Tento pokles byl nejvíce způsoben právě snížením ceny za krmnou směs s složkami. Určitá další cesta, ale velmi komplikovaná, se nám otevírá v podobě přesunu podílu ceny od zpracovatelů a obchodníků k zemědělcům. Tím by se zvýšila cena, za kterou zpracovatelé vykupují mléko od zemědělských producentů.

Následující graf 1 (by se jedná jen o procentuální podíl z ceny polotučného trvanlivého mléka) vyobrazuje zcela opačný trend vývoje, ke kterému v posledních letech dochází.

Graf 1 Vývoj podílu ceny zemědělců, zpracovatelů a obchodníků na ceně polotučného mléka trvanlivého (spotřebitelská cena je bez DPH) v %

Pramen: PÝCHA, Martin, 2011

4.3 Výroba mléka v podniku a výkupní ceny mléka

Vybraný podnik se specializuje na produkci mléka a chce ji kontinuálně zvyšovat prostřednictvím zvýšení užitkovosti krav, kterou je možné docílit soustavnou zootechnickou péčí, správnými oševatelskými postupy a vhodně zvolenými krmnými dávkami. S tím bezprostředně souvisí zvýšené náklady, které je nutné jednotlivě posuzovat v souvislosti s chovem krav a zároveň soustavně vyhodnocovat po ekonomické stránce. Následující tabulky budou zkoumat druhý pól v cíli oproti nákladovosti a to realizované tržby a ceny za mléko.

Tabulka 20 Prodané mléko, průměrná cena za mléko a celkové tržby za mléko v letech 2007 - 2013

	Prodané mléko (l)	Průměrná cena za mléko (K /l)	Tržby za mléko (K)
2007	2 057 046	8,85	18 210 225
2008	2 236 541	8,52	19 064 983
2009	2 406 628	6,44	15 423 524
2010	2 734 704	7,94	21 632 874
2011	3 166 105	8,84	27 973 143
2012	3 732 800	7,85	29 287 491
2013	3 916 644	8,8	34 459 920

Pramen: Interní zdroje

Z tabulky 20 lze snadno vyčíst, že se podniku daří nadále zvyšovat produkci mléka, avšak tržby jsou výrazným způsobem ovlivněny kolísavou cenou mléka. Ta je dána světovým trhem. Tam, mezi ty nejvýznamnější faktory, které zvyšují či snižují cenu mléka, patří hlavně rostoucí spotřeba mléka ve světě, nevyzpytatelné poptání v mnoha světových produkčních regionech nebo cena vstupů (především pak cena krmiv a ropy).

4.4 Porovnání úrovně cen mléka zemědělských výrobců v ČR s cenami ve sledovaném podniku

Jak lze z analyzovaných dat z předchozí kapitoly vyzorovat, podnik se snaží o to, aby obstál v dnešním tržním konkurenčním prostředí. To se snaží praktikovat především zvyšováním své produkce (pomocí vyšší užitkovosti krav). Ta je docílena především vhodně definovanou krmnou dávkou. Podnik se snaží docílit co nejvyšší jakosti svými silami produkováných krmiv, nebo právě to je ten hlavní předpoklad pro vyšší užitkovost dojnic. Souběžně se krmivy zabývá i po nákladové stránce a snaží se docílit co nejlepšího poměru mezi kvalitou a cenou krmiv. Tato práce s nákladovostí u krmiv se poprvé projevila až v roce 2013, kdy se podařilo náklady oproti roku 2012 snížit. Rovněž se snaží své stádo geneticky zlepšovat, což dává volbou vhodných plemenných býků. Tyto vhodné genetické predispozice ve výsledku oproti zvyšují užitkovost dojnic.

Tímto nastalým trendem by bylo vhodné pokračovat. Tabulka 11 je dlekazem, že krmiva se podílí na nákladech na jeden litr mléka více než jednou polovinou z nákladů celkových, což je vzhledem k průměrné odvětvové značně vysoký podíl.

Dalším zkoumaným jevem bude cena vyplácená mlékárnami zemědělci za období 2007–2013. Předměty analýzy budou dvě tabulky, přičemž první tabulka se bude týkat cen mléka, které byly mlékárnami vyplaceny ve sledovaných obdobích průměrně za celé odvětví a druhou tabulkou pak budou ceny, za které vykupovaly mlékárny mléko od zkoumaného subjektu. Porovnáním obou tabulek se následně zjistí, zda zkoumaný subjekt nemá hledat lepšího odběratele, tedy jestli neprodává pod cenovou úrovní, kterou by mohl realizovat u jiného odběratele.

Tabulka 21 Nákupní ceny za mléko (placené mlékárnami) o průměrný nákup celkem (K/l)

Rok/měsíc	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2007	7,81	7,8	7,79	7,79	7,8	7,79	7,88	8,08	8,48	9,37	9,98	9,99
2008	10,04	9,98	9,69	9,19	8,74	8,44	8,07	7,89	7,73	7,46	7,13	6,83

2009	6,43	6,17	6,08	6,06	6,02	5,95	5,89	5,91	5,99	6,17	6,39	6,67
2010	6,9	7,08	7,16	7,23	7,3	7,34	7,37	7,46	7,62	7,77	7,89	8,02
2011	8,08	8,15	8,2	8,24	8,27	8,27	8,29	8,27	8,29	8,33	8,37	8,38
2012	8,35	8,3	8,14	7,83	7,53	7,3	7,19	7,21	7,3	7,48	7,68	7,8
2013	7,93	8,05	8,12	8,20	8,24	8,29	8,36	8,50	8,72	8,99	9,28	9,49

Pramen: www.szif.cz

Z údajů z tabulky 21 byly vypočteny průměrné ceny mléka, za které podniky průměrně mléko realizovaly na trhu.

Tabulka 22 Průměrné roční nákupní ceny mléka (placené mlékárnami) v Kč/l

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměrná cena mléka v odvětví	8,38	8,43	6,14	7,43	8,26	7,68	8,51

Pramen: www.szif.cz

Tabulka 23 znázorňuje skutečnou cenu mléka, za kterou vybraný podnik v jednotlivých letech 2007 až 2013 svou produkci prodával.

Tabulka 23 Průměrná cena mléka v letech 2007 - 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměrná cena mléka	8,85	8,52	6,44	7,94	8,84	7,85	8,8

Pramen: Interní zdroje

Nyní se obě tabulky (tabulky . 22 a . 23) vzájemně porovnají.

Tabulka 24 Porovnání průměrných realizovaných cen v odvětví a průměrné realizované ceny zkoumaného subjektu (v Kč /l)

	Průměrná realizovaná cena v odvětví (Kč /l)	Průměrná cena zkoumaného subjektu (Kč /l)	Rozdíl (Kč)
2007	8,38	8,85	+ 0,47
2008	8,43	8,52	+0,09
2009	6,14	6,44	+ 0,3
2010	7,43	7,94	+ 0,51
2011	8,26	8,84	+ 0,58
2012	7,68	7,85	+ 0,17
2013	8,51	8,8	+ 0,29

Pramen: Vlastní výzkum

Z tabulky . 24 je zřejmé, že podnik svou produkci prodával za výrazně lepší cenu, než je průměrná celorepubliková roční nákupní cena mléka (placená mlékárnami). V tomto případě se tedy nesetkáváme s podnikem, který by prodával svou produkci pod svými možnostmi a v tomto stavu by mohl pokud možno setrvat.

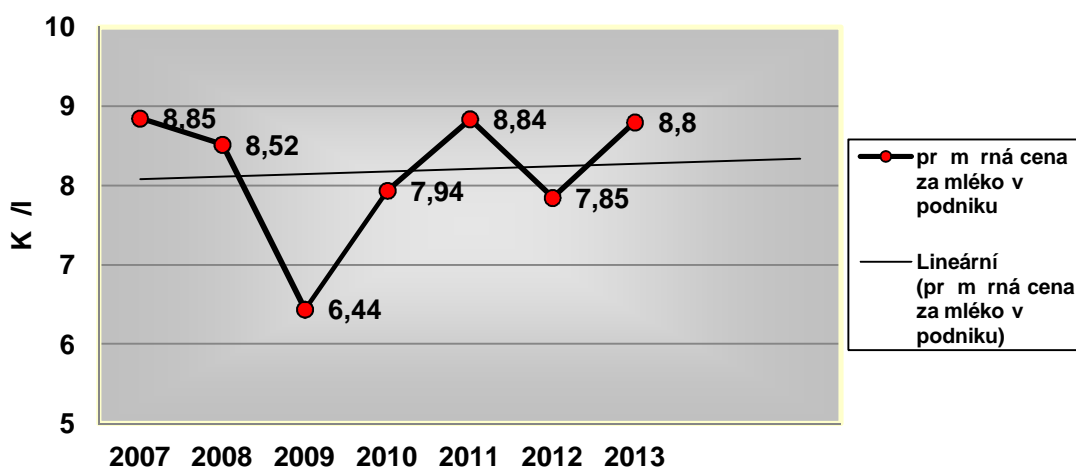
Bohužel se cena mléka nevyplhala až do roku 2013 na takovou úroveň, jaká byla v roce 2007. V roce 2007 se vzájemným působením mnoha faktorů (vyjmenovaných pod tabulkou 20) a v situaci, kdy poptávka zaznamenala citelný převis nad nabídkou, dostala cena mléka na velmi vysokou úroveň. Ovšem v roce 2009 nastala situace opačná. Nastal velký převis nabídky nad poptávkou. Tato situace byla doprovázena velkými protesty zemědělci, kde jsme se mohli setkat i s takovou situací, že sami zemědělci na popud této nízké ceny vylévali mléko na polích a fládali nápravu takto vzniklé situace. Během tohoto roku hrozilo velké vybití právních stád dojnic, nebo prodávat svou produkci mléka za tuto cenovou úroveň bylo pro podniky likvidační.

Od roku 2010 pak dochází k jakési stabilizaci cen mléka. Zkoumaný subjekt předpokládá, že v roce 2014 se bude cena za mléko dokonce zvyšovat a v jeho předpovědích figuruje v roce 2014 průměrná roční cena 9,50 Kč.

4.5 Prognózy pro zlepšení funkčnosti podniku ve výrobě mléka vzhledem k jeho kontinuitě a prosperitě

Zjištěné poznatky z předchozích kapitol budou pro lepší přehlednost zaneseny do grafů 2, 3, 4 a 5. Na jejich základě pak budou navrženy prognózy pro zlepšení funkčnosti podniku ve výrobě mléka tak, aby podnik i v budoucnosti prosperoval.

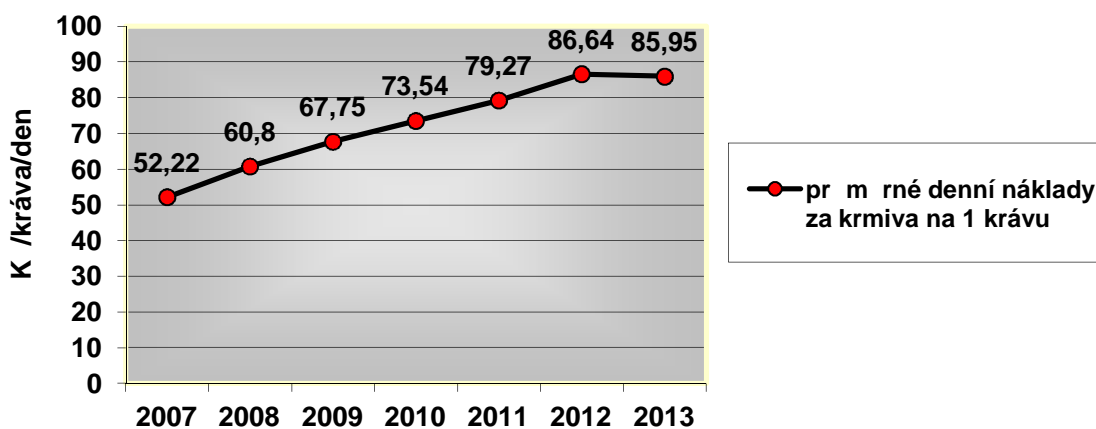
Graf 2 Průměrná cena mléka, za kterou podnik mléko prodával v letech 2007 - 2013

Pramen: Vlastní zpracování

Graf 2 znázorňuje kolísavou tendenci průměrné ceny mléka. Za tuto cenu svou produkci mléka vybraný podnik prodával. Graf je proložen spojnicí trendu předpovědi, jejíž vyobrazení dokazuje, že se jedná o mírně stoupající trend.

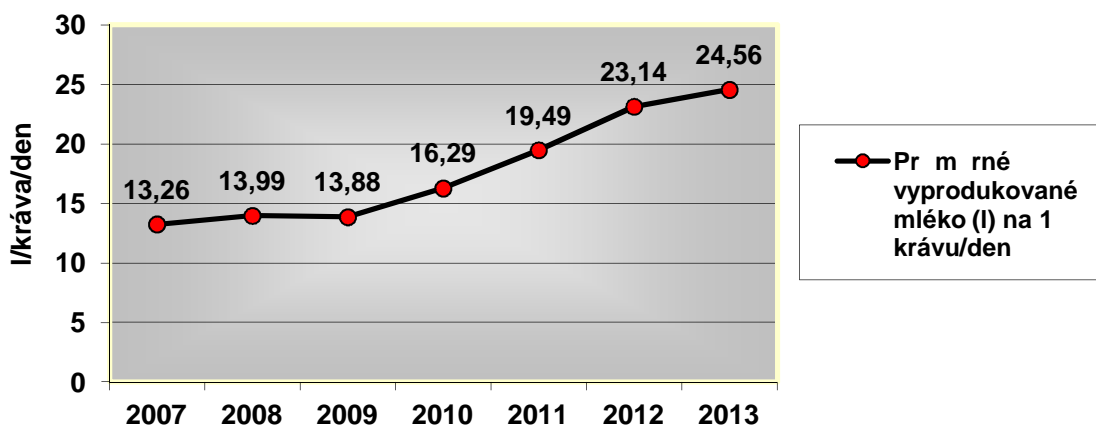
Graf 3 Průměrné denní náklady za krmiva (v Kč) vynaložené na 1 krávu za roky 2007 - 2013

Pramen: Vlastní zpracování

V grafu 3 jsou použita data z posledního řádku z tabulky 17 a vydělena po tem dnů v roce (tedy 365). Tato data dávají zcela jasný obraz, jak se průměrné denní náklady vynaložené za krmiva zvyšují v průběhu let 2007 až 2012 a naopak klesají v roce 2013.

Graf 4 Průměrné vyprodukované mléko (l) na 1 krávu/den

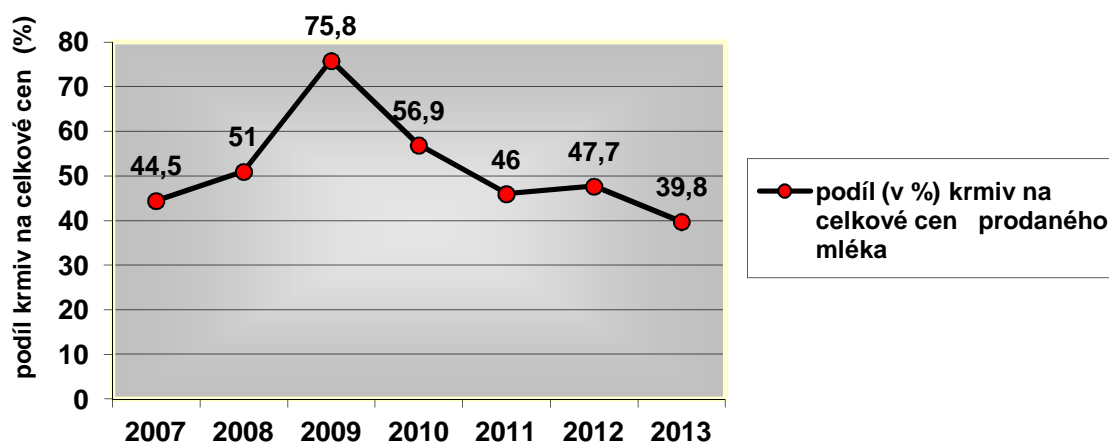

Pramen: Vlastní zpracování

Do grafu 4 byly použity údaje z tabulek 9 a 20. Výsledné hodnoty se vypočítaly jako podíl mezi celkovou roční produkcí mléka a stavem krav a následným vydělením po tem dnů v roce, tj. 365. To bylo za výsledek průměrnou hodnotu produkce mléka jedné krávy za jediný den. Z grafu je zřejmé, že se tyto hodnoty výrazně zvyšují. Tento

stav je fládoucí a m l by být udržován. Bohužel zde se později narazí právě na to, že užitkovost dojníc nelze zvyšovat do nekonečna, ale je dána prací s dojnicemi (a ufl se jedná o to, zda se zlepšuje efektivnost krmné dávky i prost edí dojníc) a hlavně genetickými predispozicemi. Každé plemeno má totiž svou horní hranici produkce mléka.

Graf 5 Podíl (v %) krmiv na celkové ceně prodaného mléka

Pramen: Vlastní zpracování

Graf 5 je součástí předcházejících 3 grafů (2, 3, 4) a dané hodnoty jsou výsledkem vzorce zde uvedeného:

$$\frac{\text{průměrné denní náklady na krmnou dávku pro jednu krávu}}{\text{průměrná denní produkce mléka jedné krávy} \cdot \text{průměrná cena mléka v daném roce}} \cdot 100$$

Vypočtené hodnoty znamenají, kolika procenty se právě krmiva podílejí na celkové prodané produkci v daných letech 2007 až 2013. Je zřejmé, že rok 2009 byl v daném časovém rozmezí extrémem, nebo zde se průměrná cena za mléko dostala až na úroveň 6,44 Kč/l. Rok 2013 nám vyjadřuje naopak stav fládoucí, nebo v tomto roce dochází stále k navyšování produkce mléka na 1 krávu, ke snížení nákladů za krmiva a cena mléka je na vysoké cenové úrovni.

Z daných grafů lze odvodit, že náklady na krmiva bude vybraný podnik i v budoucnosti řešit a v rámci svých možností je i optimalizovat, aby byl v dnešním turbulentním prostředí konkurenceschopný. V roce 2013 již byl nastíněn trend do budoucnosti, jakým

by m l podnik sm ovat. Práv v efektivn j-í výrob vlastními silami produkovaných krmiv a zároveň v lep-ím výb ru dodavatel v pom ru cena ó kvalita, by m l vybraný podnik v tomto prost edí obstát a prosperovat.

5 Závěr

Cílem této práce bylo zhodnotit výrobu mléka ve vybraném zemědělském podniku v návaznosti na vývoj cen vstupů do výroby a cen zemědělských výrobců v tržním prostředí České republiky. Prvním krokem praktické části této práce byla nutnost požádat vybraný podnik o poskytnutí podrobné kalkulace nákladů na výrobu mléka. Tyto náklady byly porovnány s průměrem z odvětví a posléze analyzovány.

Z nákladů na výrobu mléka byly posuzovány nejdříve složky, tj. náklady na krmiva. A kolivsi podnik vyráběl krmiva sám, čímž chtěl docílit menší nákladovosti, výsledný efekt byl opačný. Na druhé straně měl podnik ve srovnání s odvětvím nízké náklady práce. V ostatních nákladových položkách byl podnik téměř shodný, i se jen nepatrně odlišoval od podniků v okolí.

Na podkladě výsledků této práce bylo podniku doporučeno, aby v zájmu jeho kontinuity a prosperity podnikání se ubíral cestou snižování nákladů, a to především na krmiva, a to v závislosti na správném složení krmné dávky. Z analýz nákladů na krmiva v letech 2007 až 2013 vyplynulo, že tyto náklady jsou příliš vysoké.

Tabulka 25 Náklady na krmiva v letech 2007 až 2013 (v Kč za jednu krávu)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Náklady vynaložené na krmiva (v Kč na jednu krávu)	19 059	22 192	24 727	26 842	28 932	31 623	31 371

Pramen: Vlastní výzkum

Z dané tabulky lze snadno vypočítat, že docházelo opravdu k rapidnímu růstu nákladů na krmiva (oproti roku 2007 se do roku 2013 náklady na krmiva zvýšily o 12 312 Kč, což znamená navýšení o téměř 65 %). Rok 2013 však již byl pro vybraný podnik příznivý, nebo došlo ke snížení nákladů na krmiva. Tato redukce nákladů pak byla způsobena především lepší a efektivnější prací s vlastními krmivy, a také vybráním levnějšího dodavatele vlastními silami neprodukovaných složek krmné dávky. Výběr nového a levnějšího dodavatele, avšak srovnatelné kvality, lze tedy také z velké

části považovat za ono snížení nákladovosti produkce mléka. Konkrétně se jednalo o sóju, kde si editel vybraného podniku nechal zpracovat nabídky různých regionálních dodavatelů s cílem nákupu sóji za nejnižší cenu.

V letech 2007 až 2012 se vybraný podnik snažil o snížení nákladů kompenzováním zvýšením užitkovosti krav a jejím nárůstem dosahoval zlepšených výsledků hospodaření. Avšak tento snížení užitkovosti nelze praktikovat stále, protože je omezen genetickými dispozicemi krav. Dříve či později by se tedy produkce mléka ustálila na určité úrovni a dále nerostla. V roce 2013 byla zaznamenána stagnace snížení užitkovosti a tento trend se očekává i v dalších letech.

Tabulka 26 Produkce mléka (v litrech na jednu krávu za den)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Produkce mléka (v litrech na jednu krávu za den)	13,26	13,99	13,88	16,29	19,49	23,14	24,56

Pramen: Vlastní výzkum

Z hlediska prosperity podniku bylo vhodné analyzovat i úroveň tržní ceny mléka, za kterou podnik svou produkci na trhu realizoval. Tržní cena spolu s náklady na výrobu mléka jsou určující pro rozhodování v oblasti chovu dojených krav.

Tabulka 27 Průměrná cena za mléko realizovaná v odvětví a realizovaná vybraným subjektem (K /l)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Průměrná cena realizovaná v odvětví (K /l)	8,38	8,43	6,14	7,43	8,26	7,68	8,51
Průměrná cena zkoumaného subjektu (K /l)	8,85	8,52	6,44	7,94	8,84	7,85	8,8

Pramen: Vlastní výzkum

Tabulka 27 dokumentuje, že tržní cena mléka značně kolísá a vybraný podnik svou produkci realizuje na trhu za vyšší cenu, než je průměrná. Kolísavost ceny mléka je dána proměnlivostí vývoje cen nejen v České republice, ale odvíjí se také podle dání na světovém trhu a momentálně je nejvíce závislá na poptávce z Číny a z jihozápadní Asie. Evropská unie v současné době spotřebovává zhruba 90 % své celkové produkce mléka a zbylých 10 % se vyváží do těchto zemí. Dle predikcí Evropské unie by se však vývoz do těchto zemí měl zvyšovat, ale bude třeba dbát na zvýšení konkurenceschopnosti evropských zemědělských podniků, do kterých samozřejmě patří i zkoumaný podnik.

Z analýzy cenových trendů vyplývají několik poznatků. Za prvé je to vysoká závislost ceny mléka na poptávce, ať už se jedná o poptávku na tuzemském, evropském i světovém trhu. Ta pak sama ovlivňuje, zda se produkce mléka bude zemědělskému podniku vyplácet, či nikoliv. Za druhé to jsou náklady na produkci mléka. Největší nákladovou položkou byly náklady na krmiva, proto byly předmětem dle kladné analýzy. Náklady nebyly vždy efektivně vynakládány a ne zcela vhodně byli vybráni dodavatelé krmiv a to v porovnání ceny a kvality dodávaného krmiva. Až v roce 2013 se díky lepšímu přístupu k nakládání s vlastními krmivy a lepšímu výběru dodavatelů nakupovaných krmiv, podařilo náklady na krmiva snížit a přičiniv tak ovlivnit konkurenceschopnost podniku.

Pro podnik a jeho vývoj do budoucna bude důležité soustavné sledování cen v tržním prostředí a podle toho přijímat případná korekční opatření. To především znamená, že by měl vybraný podnik každým rokem zkoumat ceny regionálních dodavatelů krmiv a soustředil se na výrobu vlastních krmiv. Vzhledem k nestálé situaci na trhu s krmivy by vybraný podnik měl pokračovat ve výrobě vlastních krmiv a pokud možno tento stav i podle svých možností rozvíjet. To znamená dbát na správnou skladbu krmné dávky včetně neustálého posuzování jednotlivých složek v něm obsažených. Za tímto je to užitkovost dojnic. Ta ale přímo souvisí s krmivy, které jsou kravami zkrmovány.

Vybraný podnik užitkovost dojnic v posledních letech postupně zvyšoval, a tím současně podporoval konkurenceschopnost podniku. Užitkovost krav by se měla

zvyšovat v závislosti na genetických dispozicích krav, vhodně sestavené a optimalizované krmné dávce, ale to vše v souladu s náklady na výrobu krmiv a s vývojem cen mléka v tržním prostředí.

6 Summary

The purpose of this study is the production milk in the agricultural company. The subject of research is the selected agricultural company that has been active in milk production in the South Bohemia. First of all, the cost efficiency of milk production was examined. Then the market price of milk from 2007 to 2013. It was found that the agricultural company produced the most of feed mostly itself, however in the first years of research this production was not effective. The necessary feed savings were achieved in 2013 due to a better feed utilisation and a selection of feed suppliers which the company was not able to make itself. The market price of milk from 2007 to 2013 fluctuated significantly and was formed by the main events in the world market where milk demand was determined by China and Southeast Asian countries. Since 2009 the market price of milk has been increasing steadily and this situation has created a good environment for enterprises like the chosen one.

7 Seznam pramenů a použité literatury

Bouková, B., Pletichová, D., & Švobová, H. (1998). *Cvičení z ekonomiky agrárního sektoru*. Praha: Credit.

Curtissová, J. (2006). *Struktura, řízení a sociálně-ekonomické vztahy podniků v české zemědělství: výsledky dotazníkového šetření v roce 2004*. Halle: IAMO.

Česká republika. (1991). *Zákon č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník*. Dostupné z <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast1.aspx>

Český statistický úřad. (2014). *Zemědělství*. Dostupné z http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zemedelstvi_zem

Čuba, F., Hurta, J., & Trnka, F. (1998). *České zemědělství: jeho stav a možnosti rozvoje*. Luhačovice: Edice TOKO.

Gozora, V. et al. (2006). *Structural and process changes in the agriculture of central and Eastern European countries*. Nitra: Slovak university of agriculture.

Grünwald, R., Holešková, J., & Strouhal, J. (2006). *Finanční analýza a plánování podniku*. Praha: Oeconomica.

Kopecká, V., & Míchal, I. (1996). *Zemědělství, ochrana biodiverzity a regionální rozvoj v České republice: diskusní studie*. Praha: IUCN - Světový svaz ochrany přírody.

Křístín, J., & Burda, F. (1978). *Zemědělská výroba*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.

Kučera, Z. (2002). *Vybrané kapitoly ekonomiky odvětví zemědělské výroby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta.

Kvapilík, J. a kol. (2012). *Ročenka - chov skotu v České republice: Hlavní výsledky a ukazatele za rok 2011*. Praha: Českomoravská společnost chovatelů, a.s.

Leiber, F. (1991). *Nauka o hospodaení země českého podniku*. Praha: český institut agrární ekonomiky.

Línková, E. (2013). *Hodnocení minulého roku*. In: agrocr.cz [online]. Přístup dne 8. dubna 2014 z <http://www.agrocr.cz/hodnoceni-minuleho-roku.php>

Naučný slovník země český. (1976). Praha: Státní země české nakladatelství.

Naučný slovník země český. (1992). Praha: Státní země české nakladatelství.

Poláková, J. (2010). *Metodika kalkulací nákladů a výnosů v zemědělství*. Praha: Ústav země české ekonomiky a informací.

Pýcha, M. (2011). *Země české družstevnictví*. české Budjovice: Jiho česká univerzita.

Synek, M. (1995). *Nauka o podniku*. Praha: VĚ Praha.

Veselá, Z. (2012). *Situace a výhledová zpráva: mléko*. Dostupné z http://eagri.cz/public/web/file/182293/SVZ_Mleko_2012.pdf

Veselá, Z. (2013). *Situace a výhledová zpráva: mléko*. Dostupné z http://eagri.cz/public/web/file/285568/svz_mleko_2013.pdf

Zadražil, P. (2007). *Provoz a hospodaení podniků se základy podnikání*. Praha: česká země česká univerzita, Provozní ekonomická fakulta.

8 Seznam grafů, tabulek a příloh

8.1 Seznam grafů

Graf 1 Vývoj podílu ceny zemědělců, zpracovatelů a obchodníků na ceně polotovaru mléka trvanlivého (spot obchodní cena je bez DPH) v %	38
Graf 2 Průměrná cena mléka, za kterou podnik mléko prodával v letech 2007 - 2013 ..	43
Graf 3 Průměrné denní náklady za krmiva (v Kč) vynaložené na 1 krávu za roky 2007 - 2013	44
Graf 4 Průměrné vyprodukované mléko (l) na 1 krávu/den	44
Graf 5 Podíl (v %) krmiv na celkové ceně prodaného mléka	45

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Systém podpor poskytovaných v České republice a výše plateb z Evropské Unie	9
Tabulka 2 Intenzita chovu hospodářských zvířat a struktura jeho stavů v dobytých jednotkách	10
Tabulka 3 Stavby skotu od roku 1989 do roku 2013	11
Tabulka 4 Produkce mléka a průměrná dojivost v ČR, podíl dovozu na domácí spotřebu a podíl vývozu na nákup	13
Tabulka 5 Zvýšení (pokles) cenové hladiny v prvním roce po vstupu do Evropské unie v roce 2004	15
Tabulka 6 Kalkulační vzorec v živočišné výrobě	17
Tabulka 7 Podíl nákladů na krmiva z celkových nákladů	18
Tabulka 8 Významnost problémů s pracovníky v chovu skotu v podnicích v roce 2004	22
Tabulka 9 Stavby krav ve vybraném zemědělském podniku	27
Tabulka 10 Ekonomické ukazatele výroby mléka v roce 2011 (soubor 100 podniků) ..	28

Tabulka 11 Srovnání náklad na výrobu mléka vybraného podniku s průměrnými náklady podnik R.....	29
Tabulka 12 Krmná dávka na 1 den pro krávu pro jednotlivá období.....	31
Tabulka 13 Celková spotřeba krmiv pro krávu na jednotlivá období.....	32
Tabulka 14 Ceny jednotlivých složek krmné dávky pro roky 2007 - 2013	33
Tabulka 15 Celkové vynaložené prostředky na nákup jednotlivých složek krmné dávky za roky 2007 - 2013.....	34
Tabulka 16 Vývoj náklad na krmnou dávku (K /kráva/den) pro jednotlivá období v letech 2007 - 2013	35
Tabulka 17 Vynaložené prostředky za krmiva (v K /kráva) na jednotlivá období a celkem v letech 2007 - 2013.....	36
Tabulka 18 Průměrný náklad na krmiva na 1 krávu (rok 2007)	37
Tabulka 19 Absolutní rozdíl náklad a index vzhledem k základnímu roku 2007 (rok 2007 = 100%).....	37
Tabulka 20 Prodané mléko, průměrná cena za mléko a celkové tržby za mléko v letech 2007 - 2013	39
Tabulka 21 Nákupní ceny za mléko (placené mlékárnami) a průměrný nákup celkem (K /l).....	40
Tabulka 22 Průměrné roční nákupní ceny mléka (placené mlékárnami) v K /l	41
Tabulka 23 Průměrná cena mléka v letech 2007 - 2013	41
Tabulka 24 Porovnání průměrných realizovaných cen v odvětví a průměrné realizované ceny zkoumaného subjektu (v K /l).....	42
Tabulka 25 Náklady na krmiva v letech 2007 a 2013 (v K za jednu krávu)	47
Tabulka 26 Produkce mléka (v litrech na jednu krávu za den).....	48
Tabulka 27 Průměrná cena za mléko realizovaná v odvětví a realizovaná vybraným subjektem (K /l).....	48

8.3 Seznam příloh

Příloha 1 Kalkulace náklad na výrobu mléka	56
--	----

9 P ílohy

P íloha 1 Kalkulace náklad na výrobu mléka

polofka	K 31. 12. 2010		
	v K	K / KD	K / liter
Krmné dny		161 721	
Pr m rný stav		443	
Mnořství hlavních výrobk		2 810 238	
Mnořství realizovaných výrobk		2 734 703	
Uřlítkovost denní, ro ní		17,38	6 343
Krmiva nakoupená	639 604	3,95	0,23
Krmiva vlastní	11 079 013	68,51	3,94
TYotování	0		
Spot eba dezinfek ních prost edk	364 284	2,25	0,13
paznehty	109 229	0,68	0,04
struky	159 345	0,99	0,06
proplachy	93 390	0,58	0,03
ostatní	2 320	0,01	0,00
Spot eba náhradních díl	18 573	0,11	0,01
Spot eba PHM + mazadel	4 109	0,03	0,00
Spot eba materiálu fi V	50 578	0,31	0,02
Spot eba lék	347 075	2,15	0,12
Spot eba drobného materiálu	4 271	0,03	0,00

Spotřeba energie a vody	1 415 215	8,75	0,50	
Opravy - dodavatelsky	144 963	0,90	0,05	
Spoje - telefony	9 206	0,06	0,00	
Cestovné	0			
Leasing	218 511	1,35	0,08	
školení a odborné semináře	0			
Rozbory a poradenství	10 922	0,07	0,00	
Desinfekce, deratizace - služby	2 400	0,01	0,00	
Ostatní služby	189 144	1,17	0,07	
Kontrola užitkovosti	382 011	2,36	0,14	
Inseminace	315 526	1,95	0,11	
Veterinární	75 782	0,47	0,03	
Cizí pracovníci	0			
Mzdy	774 316	4,79	0,28	
Zákonné sociální pojistní	219 730	1,36	0,08	
Pojistné	0			
Poplatky, kolky, správní poplatky	52	0,00	0,00	
Odpisy	3 289 024	20,34	1,17	
	HM	844 767	5,22	0,30
	základního stáda zvířat	2 444 257	15,11	0,87
Brakace zvířat	1 265 996	7,83	0,45	

Tržby za brakaci zvířat	-1 258 887	-7,78	-0,45
Úhyny zvířat ZS	78 108	0,48	0,03
Vlastní vnitropodnikové práce	0		
Vnitropodnikové tržby	0		
Náklady na traktory o výk. 890	1 098 165		
Náklady celkem	20 737 691	128,23	7,38
Výrobní režie	2 337 381	14,45	0,83
Vedl. výrobek - telata	-991 200	-6,13	-0,35
- chl. mrva, mořská	-683 752	-4,23	-0,24
Vlastní náklady	21 400 120	132,33	7,62
Zúčtování produkce	20 736 878	128,23	7,38
Tržní produkce	-20 510 273	-126,83	-7,50
Tržby celkem	21 701 692	134,19	7,94
Dotace + ostatní výnosy	1 482 000	9,16	0,53
Náklady na strojích	0		
Kadavéry o dotace	0		
Paratubera o stát	0		
Ostatní náhrady	1 482 000	9,16	0,53
Výnosy celkem	23 410 297	144,76	8,33
Zisk - ztráta	2 010 177	12,43	0,72

Pramen: Interní zdroje